

TEKST /
TRINE EIDE

Planchef, SEGES

TEKST /
JØRGEN KORNING

Landdistriktchef,
SEGES

TEKST /
KATRINE KRACHT

Konsulent,
SEGES

PLANLÆGNING PÅ LANDSKABSNIVEAU

MULTIFUNKTIONEL JORDFORDELING KAN VÆRE LØSNINGEN

Jordfordeling bliver typisk brugt i forbindelse med vejbyggeri eller naturgenopretning. Men jordfordeling er også **et nyttigt redskab**, når planlægning i større skala skal imødekomme nutidens behov for at udvikle et landskab.

Fra danske Nordfjends i Skive Kommune til landdistrikter i Kroatien, fra Finland til Polen, i Afrika og Asien. Der er snart ikke det land i verden, hvor der ikke arbejdes med jordfordeling som redskab til at løse de udfordringer, som samfundet og landbrugserhvervet står overfor i det åbne land.

Det blev understreget, da vi i slutningen af 2016 deltog i et symposium i Holland. Her brugte 200 deltagere fra 50 lande verden rundt det meste af en uge på at udveksle erfaringer og viden om jordfordeling.

Jordfordeling – dvs. at et antal arealer skifter ejerskab og ofte også anvendelse i en samlet proces – bruges ikke mindst til at skabe mere effektive landbrug. Og i en del lande også til at skaffe arealer til klimatiltag, natur og andre offentlige goder.

I Danmark er jordfordeling et velkendt redskab i forbindelse med enkeltstående projekter. Fx når landmænd skal have erstatningsjord, fordi de skal afgive jord til vejbyggeri eller naturgenopretning.

STRATEGISK PLANLÆGNING

Men jordfordeling kan meget mere, for metoden kan også bruges i forbindelse med implementering af strategisk planlægning for en hel

egn. Dvs. ved samlet planlægning af, hvordan landskabet skal udvikle sig i sin helhed.

Behovet for strategisk planlægning på landskabsniveau – koblet med implementering af planlægningen – er stærkt voksende. Det hænger sammen med, at strukturen i de danske landskaber fortsat er præget af gårdenes udflytning fra landsbyerne i forbindelse med landboreformerne omkring år 1800.

Forhold som landbrugsbedriftenes placering, bosætning og vejnettets struktur stammer fra en tid, hvor der var omkring 200.000

bondegårde i Danmark, og hvor natur bare var noget, der var der, og klimaet blev opfattet som upåvirkeligt af menneskelig aktivitet. I dag er de 200.000 gårde blevet til knap 11.000 heltids- og 19.000 deltidsbedrifter, naturen er blevet beskyttelsesværdig, og klimaet er i gang med ændringer, som vi både skal forebygge og beskytte

Der er behov for at tilgå planlægning og ikke mindst implementering på nye måder. Nogle steder skal der prioriteres, andre steder skal de samme arealer bruges til flere formål på én gang

os imod. Men den grundlæggende struktur i landskaberne afspejler stadig bondegårdenes udflytning fra landsbyfællesskaberne.

MULTIFUNKTIONELLE AREALER

En samlet planlægning for det åbne land er også nødvendig, fordi vi som samfund skal imødekomme flere arealkrævende behov, end vi har arealer til. Især hvis vi skal holde de forskellige funktioner adskilt, hvilket i årtier har været den knæsatte politik – landbrug for sig, natur for sig, by for sig.

Skal vi fortsætte på den måde, har vi brug for et Danmark, som er 40 pct. større end det land, vi har. Ellers kan vi ikke få plads til al den byudvikling, infrastruktur, skovrejsning, landbrugsproduktion osv., som vi ønsker os. Det viser beregninger fra Aalborg Universitet/Teknologirådet.

Der er behov for at tilgå planlægning og ikke mindst implementering på nye måder. Nogle steder skal der prioriteres, andre steder skal de samme arealer bruges til flere formål på én gang. Vi må finde ud af, hvor og hvordan natur, landbrug, byudvikling, klimatiltag, rekreative områder osv. kan kombineres i højere grad, end vi er vant til. Vi skal have multifunktionalitet ind i anvendelsen af arealerne.

Det kræver planlægning på landskabsniveau – og flere steder jordfordeling, hvis puslespillet skal gå op.

DEN STORE UDFORDRING

Den sværeste brik i det puslespil er naturligvis, at langt den største del af arealerne er i privat eje. Typisk er der jo tale om landbrugsarealer.

Det er her, jordfordelingen kommer ind i billedet. Eller mere præcist: Den multifunktionelle jordfordeling. Med multifunktionel jordfordeling tilgodeses flere interesser – både offentlige og private – samtidig.

For den enkelte landmand vil der ofte være strategiske fordele ved at afgive et eller flere arealer og modtage andre. En typisk gevinst for landmændene er forbedret arrondering. Næsten alle større danske landbrug har i dag jord flere forskellige steder, og der vil være logistiske fordele og sparet transport ved at samle så meget af jorden som muligt omkring driftsbygningerne. Det vil i øvrigt også spare kørsel med landbrugsmaskiner på kommunens veje.

Den udviklingsorienterede produktionslandmand med planteavl, svine- eller mælkeproduktion kan også bruge jordfordelingen til eksempelvis at anskaffe sig arealer, der er velegnede til fremtidige nye staldanlæg.

Tilsvarende kan den landmand, der vil satse på naturpleje som driftsgren, gennem jordfordeling skaffe sig et større sammenhængende areal til afgræsning. Det vil give ham en mere rationel drift, end hvis han skal have dyr på flere geografisk spredte arealer. Mulighederne er mange.

INTERESSETER SKAL INDDRAGES

At få de forskellige offentlige og private interesser til at mødes i en jordfordelingsproces er ikke blot en

kunst, det er også en nødvendighed al den stund, at der er tale om en frivillig proces. Hvis en landmand ikke kan se sin interesse i at gå med, kan han bare sige nej tak.

Af samme grund er det afgørende, at kommunen i sin landskabsplanlægning opstiller de overordnede rammer for udviklingen, og at lodsejere og andre interessenter inddrages, lige så snart der skal tales om indhold i strategien. Mange kommuner kan med fordel i højere grad inddrage lodsejere og andre interessenter i den præcise udformning af den overordnede strategi og implementeringen af den.

Kun gennem tidlig inddragelse kan der komme almen accept af landskabsstrategien, hvilket igen er forudsætningen for, at den efterfølgende jordfordeling bliver en succes for alle parter.

Et eksempel på det kan ses i Skive Kommune. Her er der udarbejdet en landskabsstrategi for området Nordfjends, der følges op med en multifunktionel jordfordeling i samme område i regi af initiativet Collective Impact, Det åbne land som dobbeltressource. Indenfor et projektområde på 2269 hektar vil jordfordelingsplanen tilgodeses både landbrugs-, vandmiljø-, natur- og rekreative interesser samt gavne landdistriktsudviklingen.

Landskabsstrategien er blevet til i samarbejde med Københavns Universitet og indgår i kommunens projekt Liv og Limfjordslandskab i Nordfjends.

Det bliver spændende at følge den videre proces i Skive Kommune. Danmark får kun større og større behov for strategisk planlægning for landskaberne og for multifunktionel jordfordeling til at implementere planlægningen. ●

Vi må finde ud af, hvor og hvordan natur, landbrug, byudvikling, klimatiltag, rekreative områder osv. kan kombineres i højere grad, end vi er vant til. Vi skal have multifunktionalitet ind i anvendelsen af arealerne.
Foto: Seges